

FEN VE TEKNOLOJİ DERSİ KONULARININ OKULDA ve DERSHANEDE İŞLENİŞİYLE İLGİLİ DURUMLARIN BELİRLENMESİ

Determining the Processive Cases of Science and Technology Course Subjects at Schools and Private Preparation Course

Hakan Şevki AYVACI¹
Sibel ER NAS²

Özet

Bu çalışmanın amacı, dersanelerde ve okullarda verilen fen ve teknoloji dersinin amaç, içerik ve zamanlama bakımından farklılıklarının olup olmadığını belirlemektir. Çalışmada özel durum metodolojisi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2008-2009 öğretim yılında Trabzon ilinde okullarda ve dersanelerde görev yapan gönüllü 31 fen ve teknoloji öğretmeni ve bu öğretmenlerin öğrencilerinden rasgele seçilen 100 kişilik öğrenci grubu oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket ve yarı yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre, dersanelerde ve okullarda fen ve teknoloji dersinin amaç farklılıkları ders işleyişinde farklılıklara yol açtığı görülmüştür. Çalışma, dersanelerin ve okulların öğretim programlarını planlarken iş birliği halinde bulunmaları gibi önerileriyle tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fen ve teknoloji dersi, dersane, okul, konuların işleniş

Abstract

The purpose of this study is to determine the differences between private preparation course and school regarding the aim, the content and the timing schedule of science and technology courses. The case study approach was used in this research. The research sample consists of 31 volunteer science and technology teachers who work in Trabzon in 2008-2009 instruction year and 100 students chosen as random from students of these teachers. The data were collected by using semi-structured interview and survey. According to the research findings, it is seen that the differences between the aims at science and technology courses caused different way of teaching processes. The study is concluded with the suggestions like; schools and private preparation course should establish collaboration with each other.

Key words: Science and technology course, private preparation course, school, teach a lesson

Giriş

Her bireyin yaşamı için gerekli kültüre ulaşması onun eğitimi ile gerçekleşir. Bu eğitim bireyin gelişimine bağlı olarak, Okul Öncesi eğitim, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yüksek Öğretim basamaklarını içerir (Morgil vd., 2000). Ülkemizde ilköğretimden ortaöğretime geçiş artık SBS sınavlarından

1. Yrd. Doç. Dr.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü- Trabzon, hsayvaci@gmail.com
2. Arş. Gör.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı- Trabzon, sibelernas@hotmail.com

öğrencilerin aldıkları başarı puanlarına ve okul durumlarına bağlıdır. Bu nedenle aileler çocuklarını en iyi şekilde eğitebilmek için devletin sağladığı imkânların dışında çeşitli yollara başvurumaktadırlar. Bunları; küçük yaş düzeylerinde kreş, ilköğretim-orta öğretim düzeyinde özel öğretmenler, özel okullar, özel kurslar ve ya özel dershaneler şeklinde sıralayabiliriz. Bu yollardan en çok tercih edilenin özel dershaneler olduğu bilinmektedir (Okur, 2002; Okur & Dikici, 2004).

Ülkemizde iyi bir ortaöğretim kurumuna girebilen öğrenci sayısının sınırlı olması öğrenciler arasında büyük bir rekabet oluşmasına neden olmaktadır. Bu rekabette öğrenciler daha başarılı olabilmek için dershanelere yönelmektedirler. Son zamanlarda dershaneler yapmış oldukları öğretim ile eğitimde önemli bir sektör haline gelmiştir. Dershaneler sınava hazırlamanın yanında okulda öğretim süreci içerisinde edinilemeyen bilgileri elde etme ve okul derslerine takviye olması yönleri ile de tercih edilmektedirler. Ayrıca iyi bir üst okul kazanmaya yönelik sınavlarda soru sorulan derslerin okuldaki saatlerinin azlığı, dersi bölmek ve diğer arkadaşlarını engellemek için öğretmene sormadıkları veya öğrenemedikleri konuları öğrenebilmek için de öğrenciler dershaneleri tercih etmektedirler (Turan & Alaz, 2007).

Dershanelerin ve okulların belli amaçları vardır. 07.03.1988'de 2255 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan Özel Dershane Tip Yönetmeliği'ne göre dershanelerin amacını, öğrencileri zayıf oldukları derslerden yetiştirmek ve bilgi seviyesini artırmak, bir üst okulun giriş sınavı ile okul dışından bitirme sınavlarına hazırlamak, belli alanlarda ilerlemek maksadıyla araştırma ve inceleme yapmak, ilgi ve istidatları doğrultusunda ihtisaslaşmak isteyen öğrencileri gerekli imkân ve ortamı sağlamak, bu gibi öğrencileri tespit ve teşvik etmek için gerekli çalışmalar yapmaktır (Yerli, 1994). Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu (2004) tarafından İlköğretim Fen ve Teknoloji dersleri için geliştirilen amaçlar ise, öğrencilerin doğal dünyayı öğrenmeleri ve anlamaları, her sınıf düzeyinde bilimsel ve teknolojik gelişme ile ilgili olaylara merak duygusu geliştirmelerini teşvik etmek, fen ve teknolojinin doğasını, fen ve teknoloji toplum ve çevre arasındaki karşılıklı etkileşimleri anlamaları, araştırma, okuma ve tartışma aracılığıyla yeni bilgileri yapılandırma becerilerini kazanmalarını sağlamak, yaşamlarının sonraki dönemlerinde eğitim ile meslek seçimi gibi konularda fen ve teknolojiye dayalı meslekler hakkında bilgi, beceri, deneyim ve ilgi geliştirmelerini sağlayabilecek alt yapıyı oluşturmak, karşılaşılabileceği alışılmadık durumlarda yeni bilgi elde etme ile problem çözümünde fen ve teknolojiyi kullanmak, kişisel kararlar verirken uygun bilimsel süreç ve çevre sorunlarını fark etmelerini, bunlarla ilgili sorumluluk taşımalarını ve bilinçli kararlar vermelerini sağlamak şeklinde sıralanabilir (Çepni vd., 2005; Çepni vd., 2006; Aydoğdu & Kesercioğlu, 2005).

İlköğretim okullarında yapılan fen ve teknoloji derslerinin yukarıda yazılan amaçlarının dershane öğretiminde ne kadar dikkate alındığı öğrencilerin bu derse bakışı açısından önem arz etmektedir. Okullarda bu amaçlar doğrultusunda yapılan fen ve teknoloji dersinin doğası eğitimin

hayatilik ilkesi ile bire bir uyduğu için öğrencilerin öğrendiği birçok bilgiyi günlük hayatında kullanması olasıdır. Bu kapsamda öğrenci; fen ve teknoloji dersi öğretim programı dışında farklı bir bilgi öğrenirse, bu bilgiyi günlük hayatında bir yerde kullanabilir. Öğrencilerin bu farklı bilgilerini sınıf ortamında dile getirmesi, dersin işleyişi ve öğretmenin bu durum karşısındaki tepkisi çok önemlidir (Yiğit vd., 2002).

Buna paralel olarak dersanelerinde öğrencinin müfredattan eksik kaldığı yönlerini tamamlanması beklenir (Umay, 2000). Fakat dersanelerde nasıl bir öğretim stratejisi izlendiği, dersane öğretmenin okul öğretmeni ile koordinasyonu, öğrencinin ön bilgilerinin farkındalığı gibi durumlar karşısında nasıl bir yol izlendiği ile ilgili pek çalışmaya rastlanamamaktadır.

Ayrıca, fen ve teknoloji dersinde izlenen yöntem, içerik ve sıranın öğrencinin algısına göre çok önemli olduğu bilinmektedir. Bu nedenle fen ve teknoloji dersinin okullarda ve dersanelerde farklı işlenilmesinin ortaya çıkarabileceği problemlerin belirlenmesi de önemlidir.

Bu araştırmanın amacı, dersanelerde ve okullarda verilen fen ve teknoloji dersinin amaç, içerik ve zamanlama bakımından farklılıklarının olup olmadığını belirlemektir. Bu genel amaca yönelik şu sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin dersanede fen ve teknoloji dersinin öğretimini almalarındaki en önemli amaçları nelerdir?
2. Öğrenciler dersanelerde ve okullarda öğretim programının içeriğinin tutarlılığını ve programın işleniş sırası ve zamanlanmasını nasıl algılamaktadırlar?
3. Dersanelerde çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin fen ve teknoloji dersinin amacı, içeriği ve zamanlanmasıyla ilgili düşünceleri nelerdir?
4. Okullarda çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin fen ve teknoloji dersinin amacı, içeriği ve zamanlanmasıyla ilgili düşünceleri nelerdir?

Yöntem

Çalışmada özel durum yöntemi kullanılmıştır. Özel durum yöntemi bir olayı derinlemesine incelemeye imkân sağlayan bir yöntemdir. İncelenecek durum bazen bir okul, bir kişi veya bir grup olabilir (Denscombe, 1998; Wellington, 2000). Bu yöntem özellikle bireysel yürütülen çalışmalar için çok uygundur. Bu yöntemin en önemli avantajı ise bir problemin özel bir durumu üzerine yoğunlaşma fırsatı vermesidir (Wellington, 2000; Çepni, 2007). Bu yöntem bir durumun özelliği üzerine odaklanır ve farklı veri toplama tekniklerinin bir arada kullanılmasına imkân sağlar (Cohen & Manion, 1994; Çepni, 2007).

Çalışmanın örneklemini Trabzon ilinde okullarda ve dersanelerde 2008–2009 öğretim yılında görev yapan 31 fen ve teknoloji öğretmeni ve bu öğretmenlerin öğrencilerinden rasgele seçilen 100 kişilik öğrenci grubu oluşturmaktadır. Örneklemdaki 31 fen ve teknoloji öğretmeni gönüllülük esasına göre seçilmiştir.

Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Çalışmada veri toplama araçları olarak anket ve mülakatlardan yararlanılmıştır. Okullarda ve dershanelerde çalışan öğretmenlere yönelik hazırlanan mülakat soruları aynı amaca hizmet etmelerine rağmen farklılıklar göstermektedir. Hazırlanan mülakat soruları alan uzmanlarına incelettirilerek, gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Çalışmada okullarda ve dershanelerde çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin fen ve teknoloji dersinin amacı, içeriği ve zamanlanmasıyla ilgili düşüncelerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla 31 fen ve teknoloji öğretmeni ile yarı yapılandırılmış mülakatlar yürütülmüştür. Her bir öğretmenle yapılan mülakatlar yaklaşık olarak yarım saat sürmüştür. Mülakatlar ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir. Mülakat verilerinin analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır.

Çalışmada öğrencilerin fen ve teknoloji dersinin amacı, içeriği ve zamanlanmasıyla ilgili düşünceleri belirlemek amacı ile tutum anketi hazırlanmıştır. Hazırlanan anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilere “Dershanede fen ve teknoloji dersinin öğretimini almalarındaki en önemli amacınız nedir?” sorusu yöneltilerek öğrencilerden sunulan şıklardan birini tercih etmeleri veya kendilerinin o şıklar dışında bir amacı varsa onu belirtmesi istenmiştir. İkinci ve üçüncü bölümde ise öğrencilerin tutum anketinde yer alan ifadeleri kesinlikle katılıyorum (5), katılıyorum (4), kısmen katılıyorum (3), katılmıyorum (2), kesinlikle katılmıyorum (1) şeklinde düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Tutum anketi alan uzmanlarına incelettirilip gerekli düzeltmeleri yapıldıktan sonra 15 kişilik bir öğrenci grubuna pilot uygulaması yaptırılmıştır. Pilot uygulamada öğrencilere anket formu doldurtturulmuş ve her bir öğrenci ile 5–10 dakika arası mülakatlar yürütülmüştür. Mülakatlarda öğrencilerin maddelerden ne anladığı, hangi ifadeyi neden işaretlediği tartışılmış bu yolla maddelerin okunurluluğu ve anlaşılabilirliği belirlenmeye çalışılmıştır. Pilot uygulamanın yürütüldüğü örneklem tarafından farklı şekilde algılanan ve anlaşılın 3 madde düzeltilmiş, 2 madde ise aynı amacı ölçen başka maddeler olması nedeni ile anketten çıkarılarak ankete son şekli verilmiştir. Pilot uygulama sonucunda 16 maddeden oluşan anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket 100 kişilik öğrenci grubuna uygulanmıştır. Anketten elde edilen verilerinin analizinde frekanslar ve yüzdelik dilimlerden yararlanılmıştır.

Bulgular

Anket Verilerinden Elde Edilen Bulgular

Yüz kişilik öğrenci grubuna uygulanan anket üç bölüm altında analiz edilmiştir. İlk olarak öğrencilerin dershanede fen ve teknoloji dersinin öğretimini almalarındaki en önemli amaçlarıyla ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Öğrencilerden alınan cevaplar sonucunda Tablo 1 oluşturulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin dershanede fen ve teknoloji dersinin öğretimini almalarındaki en önemli amaçları

	f	%
SBS sınavlarında daha başarılı olabilmeye yönelik eğitim almak.	58	58
Fen ve teknoloji dersinin amacını, önemini, gerekliliğini anlayıp, hayatta kullanılabilir bilgiler almak.	27	27
Okuldaki derslerime takviye almak.	14	14
Diğer	1	1

Tablo 1’de de görüldüğü gibi öğrencilerin %58’i dershaneye SBS sınavlarında başarılı olabilmeye yönelik eğitim almak, %27’si fen ve teknoloji dersinin amacını, önemini, gerekliliğini anlayıp, hayatta kullanılabilir bilgiler almak, %14’ü okuldaki derslerine takviye almak, %’1 i diğer seçeneği olduğunu belirtmiştir.

Dershanede ve okulda öğretimini gerçekleştirilen fen ve teknoloji öğretim programı içeriğinin tutarlılığına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Fen ve teknoloji öğretim programı içeriğinin tutarlılığına ilişkin öğrenci görüşleri

		5		4		3		2		1	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.	Dershanede okuldan farklı bilgiler de öğreniyorum.	21	21	24	24	13	13	21	21	21	21
2.	Dershanede öğrendiğim farklı bir bilgiyi okuldaki derslerde dile getiriyorum.	41	41	24	24	14	14	12	12	9	9
3.	Dershanede öğrendiğim farklı bir bilgiyi okuldaki öğretmenime diğer arkadaşlarımda öğrenmesi için soru olarak sorarım.	31	31	13	13	30	30	17	17	9	9
4.	Dershanede öğrendiğim farklı bir bilgiyi okuldaki öğretmenime onun bilgisini ölçmek için soru olarak sorarım.	22	22	13	13	19	19	16	16	30	30
5.	Dershanede öğrendiğim farklı bir bilgiyi öğretmenime sorduğumda doğru cevap alamazsam ona karşı güvenim azalır.	22	22	15	15	14	14	14	14	35	35
6.	Dershanelerde işlenen konular içerik yönünden okuldaki ile aynıdır.	42	42	25	25	14	14	10	10	9	9
7.	Dershane ile okuldaki fen ve teknoloji öğretiminde ders işleyişi açısından önemli bir fark yoktur.	19	19	32	32	18	18	16	16	15	15
8.	Dershanedeki fen ve teknoloji ders müfredatı okuldakine göre sınırlı konuları kapladığı için doğal çevreyi tanıma ve teknolojik gelişmelere dair yeterince bilgi verilmemektedir.	21	21	27	27	10	10	14	14	28	28
9.	Dershane olmaksızın okuldaki bilgilerimle SBS’deki fen ve teknoloji sorularının pek azını cevaplandırabilirim.	27	27	22	22	15	15	17	17	19	19
10.	Dershanelerde verilen fen ve teknolojik bilgilerin büyük bir bölümü okullara oranla daha fazla ezberlemeye yöneliktir.	21	21	14	14	24	24	12	12	29	29

Tablo 2’de de görüldüğü gibi öğrencilerin %41’i dershanede öğrendiğim farklı bir bilgiyi okuldaki derslerde dile getiriyorum görüşüne, %31’i ise dershanede öğrendiğim farklı bir bilgiyi okuldaki öğretmenime diğer arkadaşlarımda öğrenmesi için soru olarak sorarım görüşüne kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %35’i dershanede öğrendiğim farklı bir bilgiyi öğretmenime sorduğumda doğru cevap alamazsam ona karşı güvenim azalır görüşüne kesinlikle katılmadığımı belirtirken, öğrencilerin %32’ise dershanede ile okuldaki fen ve teknoloji öğretiminde ders işleyişi açısından önemli bir fark olmadığı görüşüne katıldığını belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin %42’si dershanelerde işlenen konular içerik yönünden okuldaki ile aynı olduğu görüşüne kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

Fen ve teknoloji öğretim programının işleniş sırası ve zamanlaması bakımından öğrenci görüşleri aşağıda Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretim programının işleniş sırası ve zamanlaması bakımından öğrenci görüşleri

	5		4		3		2		1	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Dershanede, okuldaki fen ve teknoloji dersi konularında daha ilerdeyiz.	37	37	17	17	15	15	14	14	17	17
2. Dershanede ileride gitmemiz derslerdeki başarıyı artırıyor.	53	53	26	26	14	14	3	3	4	4
3. Dershanede gördüğüm konuyu okulda da işlenmesi sırasında canım sıkılıyor.	15	15	13	13	26	26	10	10	36	36
4. Okulda gördüğüm dersleri dershanede önceden gördüysem okuldaki derste başka şeylerle ilgilenirim.	13	13	9	9	14	14	12	12	52	52
5. Okulda bu konuyu daha önceden öğrendiğim için sık sık söz hakkı alarak öğretmenimin gözüne girmeye çalışırım.	35	35	15	15	16	16	6	6	28	28

Tablo 3’te de görüldüğü gibi öğrencilerin %53’ü dershanede ileride gitmemiz derslerdeki başarıyı artırıyor görüşüne, %37’si ise dershanede, okuldaki fen ve teknoloji dersi konularında daha ilerdeyiz görüşüne kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %52’si ise okulda gördüğüm dersleri dershanede önceden gördüysem okuldaki derste başka şeylerle ilgilenirim görüşüne kesinlikle katılmadığımı belirtmiştir.

Mülakat Verilerinden Elde Edilen Bulgular

Trabzon’da bulunan 7 farklı dershanede görev yapmakta olan 14 fen ve teknoloji öğretmeni ile görüşmeler yapılmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Fen ve teknoloji öğretiminde milli eğitimin amaçları ile dershanenin amaçları arasında ne gibi farklılıklar vardır? Sorusuyla ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Dershanede görev yapmakta olan fen ve teknoloji öğretmenlerinin 14'ü de milli eğitimde fen ve teknoloji dersinin amacını, öğrenilen bilgilerin günlük hayata aktarabilme, kavramların temel özellik ve anlamlarını öğrenebilme şeklinde dile getirilirken, dershanede asıl amacın SBS'ye öğrencileri hazırlamak olup bilgilerin özü değil de karşılaşılabilecek soru tiplerinin nasıl çözüleceğinin öğretilmesi olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerden biri düşüncelerini:

En önce eğitim öğretim diyoruz fakat burada sadece öğretim yapıyoruz, eğitim anlamında yapılan çalışmalar sınırlı ve yeterli değil.

şeklinde ifade etmiştir.

Öğretimini yaptığınız fen ve teknoloji dersinin içeriğini belirlerken nelere dikkat ediyorsunuz? Belirlediğiniz bu içerik fen ve teknoloji öğretim programı ile ne derece uyuyor? Sorusuyla ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Öğretmenlerden 12'si içerik belirlenirken sınavlarda çıkacak olan konulara göre hareket edildiğini belirtmiştir. Ancak iki öğretmen ise bu soruyla ilgili düşüncelerini:

Anlaşmış olduğumuz yayınevini gönderdiği içeriğe göre hareket ediyoruz. Çünkü süreli olarak yapılan deneme ve tarama sınavlarına konularımızı yetiştirmemiz gerekiyor. Süreli yayınların içeriği ise büyük çoğunlukla sınavda çıkacak konulara bağlı olarak değişiyor. Okulda içerik dersin amaçları ile uyum gösterirken dershanede bu durum böyle değil. Yani; dersin amaçları bizim için önemli değil. Önemli olan o konunun sınavlarda çıkıp çıkmamasıdır.

şeklinde açıklamıştır.

12 öğretmen SBS gelmeden önce kendilerinin öğretim programının okullardaki öğretim programı ile tam uyum göstermediğini fakat 6. ve 7. sınıflarda SBS'nin gelmesi ile fen ve teknoloji dersinde okuldaki içerik ile dershanedeki içeriğin birebir uyduğunu okulda ne işleniyorsa dershanede de aynı konuların işlendiğini dile getirmişlerdir.

Fen ve teknoloji dersi konularının okulda ve dershanede işleniş sıralaması ve bu konulara ayrılan zaman bakımından ne gibi farklılıklar vardır? Sorusuyla ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Öğretmenlerin 14'ü de OKS zamanında konuların işleniş sıralaması okuldakinden farklı olduğu halde SBS için konuların işlenişinin okuldaki sıralama ile aynı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca dershanede zamanın sınırlı olması nedeni ile okullardaki kadar geniş zaman diliminde işlenemediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin tamamına yakını öğrencilerin konunun temelini öğrenerek geldiklerinin, kendilerinin küçük bir tekrar yaptıktan sonra o konu ile ilgili bol miktarda soru çözdüklerini dile getirmişlerdir.

Trabzon'da bulunan 12 farklı devlet okulunda görev yapmakta olan 17 fen ve teknoloji öğretmeni ile görüşmeler yapılmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Dershanelerin ve okulun amacının ne derecede örtüştüğünü ve dershanelerin okulun amacına ne derecede hizmet ettiğini belirlemek için

yöneltilen sorular karşısında; öğretmenlerin 17'si de dershanede öğretimi gerçekleştirilen fen ve teknoloji dersinin amacının okulun amacı ile örtüşmediğini belirtmiştir. Öğretmenler dershanenin amacını bol soru çözmek, öğrencilerde çoktan seçmeli test çözebilmeye yeteneğini geliştirerek üst seviyedeki sınavlara hazırlamak olduğunu ve öğrencilerin dersanelerde sadece bilgi yüklü bir eğitim alarak bilgiyi beceri haline getirmekten uzak bir öğretim gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu durumu:

Dersanelerde gezi, gözlem ve deneye bağlı eğitim yapılmıyor bu nedenle öğrenciler günlük hayatla konuyu ilişkilendiremiyor.

şeklinde açıklarken, diğer fen ve teknoloji öğretmeni bu durumu:

Kırılmada bir bardağın içine kalem atıp ışığın kırılmasını, az yoğun ortam çok yoğun ortam ilişkisini ancak okulda görebilir. Dershane ise sadece pratik ve bilgi anlamında bu konunun içeriğini öğreniyorlar.

şeklinde açıklamıştır.

Dershane ve okulda bir konu için ayrılan zamanın ve konuların işleniş sırasının ne derecede tutarlı olduğunun belirlenmesi için yöneltilen sorular karşısında 10 öğretmen konuların sıralamasının paralellik gösterdiğini diğer 7 öğretmen ise konuların işleniş sıralamasının tutarlılık gösteremediğini belirtmiştir. Bir öğretmen ise sıralamanın eski müfredatta farklılık göstermesine rağmen yeni gelen müfredatla paralel hale getirilmesine çalışıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerden ikisi ise düşüncelerini:

Sıralama olarak pek fazla bir tutarsızlık yok hemen hemen aynı fakat bizim kadar geniş işlediklerini ve yeterli süre ayırmadıklarını düşünüyorum.

şeklinde dile getirmiştir.

Dersanelerde yapılan öğretimde konuların izlenmesinde dersanelerin okuldan kopuk olmasının okul yaşamında ne gibi problemler ortaya çıkarabileceğini ilişkin yöneltilen sorular karşısında; öğretmenlerin 9'u sene başında dersanelerden önde olduklarını fakat ilerleyen süreçte dershanede konuların neredeyse tamamladığını belirtmiştir. Bu öğretmenlerden biri:

İki ay önceden konular tamamlamış ve yeniden tekrar yapacağız diyorlar. Bizim için dezavantaj bir durum. İyi öğrenci konuyu daha önceden öğrendiği için artık derse ilgi duymuyor, sıkılma, arkadaşlarına takılma, yaramazlıklar söz konusu oluyor ve doğal olarak bu da dersin akışını bozuyor.

şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir.

Öğretmenlerin 8'i ise dersanelerin önceden konuları anlatmasının ders esnasında olumlu etkiler oluşturduğunu belirtmiştir. Bu olumlu etkilerin neler olabileceğini sorulduğunda, bu öğretmenlerden biri:

Öğrencilerin derse hazırlıklı gelmelerinin dersin öğrenci katılımı ile işlenmesine fırsat verdiğini ve dersanelerin gerekli olduğunu düşünüyorum.

açıklamasında bulunmuştur.

Dershaneye giden öğrencilerin dershanede yaptıkları öğretim sürecinde aldıkları bilgilerin müfredat kapsamından sapsının gözlenip gözlenmediği ve bu bilgileri okul hayatına nasıl yansıtıldığını belirlemek için öğretmenlere sorular yöneltilmiştir. Yapılan görüşme sonucunda öğretmenlerin tümü kazanım dışı soruların geldiğini ve bu soruları yanıtladığını belirtmiştir. Öğretmenlerden 15'i kazanım dışı bilgilerin dersin akışını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Öğrenciler dershanelere çeşitli amaçlar için gitmektedirler. Bu amaçları SBS sınavında başarılı olmak, okullardaki derslerine takviye yapmak, fen ve teknoloji dersinin amacını anlamak vb. şeklinde sıralayabiliriz. Dershanelerin asıl amacı da öğrencilerin sınavlarda daha başarılı sonuçlar almalarını sağlamaktır. Bunun yanı sıra dershaneler öğrencilerin eksikliklerinin giderilmesi, zamanı doğru kullanma gibi becerilerin kazandırılması da dershanelerin amaçları arasındadır (Turan & Alaz, 2007; Morgil vd., 2000). Uygulanan anketin sonucunda öğrencilerin %58'inin (Tablo 1) dershaneye SBS sınavında başarılı olabilmek için yöneldiği tespit edilmiştir. Bu durum öğretmenlerle yapılan mülakat sonuçları ile de tutarlılık göstermektedir. Aynı şekilde, Turan ve Alaz (2007) yapmış oldukları çalışmaları sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun sınavlarda başarılı olmak için dershanelere gittikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçların Dikici & Işık (2001), Özdemir (2001) gibi literatürde yer alan birçok araştırma ile uyum içinde olduğu söylenebilir. Dershanede görev yapan öğretmenlerle yapılan mülakatlar sonucunda dershanelerde fen ve teknoloji dersinin amacının öğrencileri sınavlara hazırlamak, okuldaki fen ve teknoloji dersinin amacı ise öğrenilen bilgilerin günlük hayata aktarılabilmesini sağlamak olduğu anlaşılmıştır. Okullarda görev yapan öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda dershanelerdeki fen ve teknoloji dersinin amacının okulun amacı ile örtüşmediği, dershanenin amacını bol soru çözmek, öğrencilerde çoktan seçmeli test çözebilme yeteneğini geliştirerek üst seviyedeki sınavlara hazırlamak olduğunu ve öğrencilerin dershanelerde sadece bilgi yüklü bir eğitim alarak bilgiyi beceri haline getirmekten uzak bir öğretim gerçekleştirdiği şeklinde düşüncelerini dile getirmişlerdir. Buradan hareketle dershanelerde ve okullarda fen ve teknoloji dersinin amaçları arasında farklılıklar olduğu sonucuna varılabilir.

Öğrencilerle yürütülen anket çalışmasında öğrencilerin %45'i (Tablo 2) dershanede farklı bilgilerde öğrendiğini, %65'i (Tablo 2) bu farklı bilgileri okul derslerinde dile getirdiğini ve %44'ü (Tablo 2) dershanede öğrendiği farklı bir bilgiyi okuldaki öğretmenine sorduğunu belirtmiştir. Okullarda çalışan öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda öğretmenler kazanım dışı soruların geldiğini, öğrencilerin öğrendikleri farklı bilgileri farklı neden ve şekillerle okul ortamında dile getirdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum ders işlenişini olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrenciler kazanımlar dışında kavramları öğretmenlerine sorarak onların bilgisini ölçmeye çalışmaktadır. Bu durum

öğrencilerin öğretmenlerine karşı güvensizlik duymalarına neden olabilmektedir.

Ayrıca öğrencilerin %67'si (Tablo 2) dershanelerde işlenen konuların içerik yönünden okuldaki ile aynı olduğu görüşüne, %51'i (Tablo 2) ise dersane ve okuldaki fen ve teknoloji öğretiminde ders işleyişi açısından önemli bir fark olmadığı görüşüne katılmışlardır. Öğretmenlerin tamamına yakını SBS gelmeden önce kendilerinin öğretim programının okullardaki öğretim programı ile tam uyum göstermediğini fakat 6. ve 7. sınıflarda da SBS'nin gelmesi ile fen ve teknoloji dersinde okuldaki içerik ile dershanedeki içeriğin birebir uyduğuna okulda ne işleniyorsa dershanede de aynı konuların işlendiğini dile getirmişlerdir. Dershane ve okulda bir konu için ayrılan zamanın ve konuların işleniş sırasının ne derecede tutarlı olduğunun belirlenmesi için yöneltilen sorular karşısında 10 öğretmen konuların sıralamasının paralellik gösterdiğini belirtmiştir. SBS sınavı ile birlikte dersane ve okullardaki derslerin içeriğinin tutarlılık gösterdiği sonucuna varılabilir. Çünkü SBS sınavı tek sınav olmayıp, 6., 7. ve 8. sınıflarda da uygulanmaktadır. Buradan SBS sınavının gelmesinin okullar ve dershaneler arasındaki konuların içeriğinde uyumun sağlanmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu durum Milli Eğitim Bakanı'nın yapmış olduğu basın toplantısında şu şekilde açıklanmıştır: "6., 7. ve 8. sınıfların sonunda Seviye Belirleme Sınavları / Seviye Gelişim Sınavları SBS yapılacak. Merkezî sistemle yapılacak olan bu sınavlardaki soru içeriğinin müfredat odaklı olması, okulda sunulan eğitim ve öğretime dayalı olarak hazırlanması esas alınacaktır" (URL-1, 2008). Bu açıklamaya bakacak olursak sınavda çıkacak sorular o sene içerisinde okulda uygulanan öğretim programının konularından olacaktır. Bu durumda dershanelerde ve okullardaki içeriğin ortak olması sonucunu doğurmuş olabilir.

Bulgularda yer alan Tablo 3'te de görüldüğü gibi öğrencilerin %79'u dersane ileride gitmelerinin derslerindeki başarıyı artırdığı görüşünde, %54'ü ise dershanede okuldaki fen ve teknoloji dersi konularında daha ilerde oldukları görüşü ile dershanelerin müfredat olarak okullardan daha önden ilerlediği görüşüne katıldığı ortaya çıkmıştır. Dershanede konuların daha ileride olmasının nedeni dershanelerin asıl amacının öğrencilerin sınavlarda başarılı olmalarını sağlamak olmasına bağlanabilir. Bu nedenle dershaneler için önemli olan öğrencilerin konuları kavramasından ziyade iyi soru çözebilmek olduğu sonucuna varılabilir. Nitekim Umay'ın (2000) matematik öğretiminde okul ve dersane eğitiminin karşılaştırılması amacıyla yaptığı bir çalışmada, okulun ve dershanenin amaçları, içerikleri ve öğrenme öğretme süreci açısından farklılıklarını belirlemeye çalıştığı araştırmasının sonucunda dershanelerde öğrencilere analitik düşünmenin değil sınavda çıkabilecek problemlerin olası çözüm kalıplarının öğretildiği saptanmıştır. Bu çalışmada da bu sonucu destekler şekilde bulgular elde edilmiştir. Bu durum dershaneler ve okullar arasındaki amaç farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır. Amaçlara yönelik olarak öğrencilere öğretim yapılmaktadır. Buradan dershane

ve okulların amaç farklılıklarının ders işleyişinde farklılıklara yol açtığı sonucuna varılabilir.

Devlet okullarında çalışan fen ve teknoloji öğretmenlerinin konuların dersanelerde önceden anlatılıp anlatılmaması konusunda farklı fikirlere sahip oldukları görülmüştür. Bazı öğretmenler konuların dersanelerde daha önceden anlatılmasının derste olumlu etkiler oluşturduğunu düşünürken, öğretmenlerden bazıları bu durumun aksini düşünmektedirler. Anketteki sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde dersanelerin konuları okuldan önce takip etmesinin okul yaşamında bazı olumsuz durumları ortaya çıkardığı belirlenmiştir. Bunları; okulda aynı konu işlenirken öğrencilerin ders işlenişinde sıkılması ve dersin dışında başka şeylerle ilgilenmesi şeklinde sıralamak mümkündür.

Öneriler

Bu çalışmada elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlardan hareketle şu öneriler yapılabilir:

1. Fen ve teknoloji dersinin en önemli amaçlarından biri öğrenilen bilgilerin günlük hayata aktarılabilmesini sağlamaktır. Dersanelerde de işlenen fen ve teknoloji dersleri günlük hayat ile ilişkilendirilerek anlatılmalıdır.
2. Yeni öğretim programında alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımları temel alınmıştır. Alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarında süreci değerlendirmek esastır. Bu süreçte öğretmenler öğrencilerini değerlendirirken farklı ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarından yararlanmaktadırlar. Fakat SBS sınavında öğrencilere yalnızca çoktan seçmeli sorular yöneltilmektedir. Dersanelerin asıl amacı da öğrencilerinin sınavlarda başarılı olmalarını sağlamak olduğu için dersanelerdeki öğretmenler öğrencilerine bol bol soru çözdürme gereği duymakta ve fen ve teknoloji dersinin bazı amaçlarını kazandırmada uzak kalmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında öğretim programı ve SBS sınavı arasında bazı çelişkiler bulunmaktadır. Bu nedenle SBS sınavı yeni öğretim programına daha uygun olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Ayrıca dersanelerde çoktan seçmeli test dışında ölçme ve değerlendirme yöntemleri de uygulanarak, öğrencilerin çeşitli şekillerde (yazılı, sözlü vb.) bilgilerini ve yeteneklerini ifade edebilmeleri sağlanmalıdır.
3. Dersaneler ve okullar öğretim programlarını planlarken iş birliğinde bulunmalıdırlar. Bu şekilde öğrencilerin derste sıkılması, ders dışındaki bazı durumlarla ilgilenmesi gibi olumsuzluklar ortadan kaldırılır ve öğrencilerin hem okulda hem de dersanelerde öğrendiklerinin birbirlerini destekleyici yönde olmaları sağlanabilir.

Kaynaklar

- Aydoğdu, M. & Kesercioglu, T. (edit) (2005). *İlköğretimde fen ve teknoloji öğretimi*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Cohen, L. & Manion, L. (1994). *Research methods in education (Fourth edition)*. Newyork: Rutledge.

- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş (Gözden geçirilmiş baskı)*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çepni, S.(edit.), Ayas, A., Akdeniz, A.R., Özmen, H., Ayvacı, H.Ş. (2005). *Kuramdan uygulamaya fen ve teknoloji öğretimi*. Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Çepni, S., Ayvacı, H.Ş. & Bacanak, A. (2006). *Fen eğitiminde yeni bir bakış fen teknoloji toplumu*. Celepler Matbaacılık: Trabzon.
- Denscombe, M. (1998). *The good research guide for small-scale social research projects*. Buckingham: Open University Press.
- Dikici, R. & Işık, C. (2001). Özel dershanelerin matematik öğretimindeki yeri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(1), 157–164.
- Morgil, İ., Yılmaz, A., Seçken, N. & Erökten, Ş. (2000). Üniversiteye giriş sınavında özel dershaneler ve ÖZ-DE-BİR tarafından uygulanan ÖSS deneme sınavlarının öğrenci başarısına katkısının ölçülmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 96–103.
- Okur, M. & Dikici, R. (2004). Özel dershaneler ile devlet okullarının “Kartezyen çarpım-analitik düzlem ve bağıntı” konularındaki bilgi ve becerileri kazandırma düzeylerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 417–426.
- Okur, M. (2002). *Özel dershanelerin ortaöğretim düzeyinde cebir öğretimindeki yeri ve önemi*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Özdemir, C. (2001). İlköğretim okullarında ikinci kademe öğrencilerinin fen öğreniminde özel dershanelerin yeri üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 411–418.
- Turan, İ. & Alaz, A. (2007). Özel dershanelerde coğrafya öğretiminin öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 279–292.
- Umay, A. (2000). Matematik eğitiminde okul ve dersane eğitiminin karşılaştırılması. *IV.Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı*, s. 517, M.E.B., Hacettepe Üniversitesi.
- URL–1
<http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2007/egitek/oks2007/oks2007basinaciklamasi.pdf> adresinden 10 Ekim 2008 tarihinde indirilmiştir.
- Wellington, J. (2000). *Educational research, contemporary issues and practical approaches*. London: Continuum.
- Yerli, M. (1994). *Özel öğretim kurumları mevzuatı-II*, s.362, Ankara: Özel Dershaneler Birliği Derneği.
- Yiğit, N., Devcioğlu, Y., & Ayvacı, H.Ş. (2002). İlköğretim fen bilgisi öğrencilerinin fen kavramlarını günlük yaşamdaki olgu ve olaylarla ilişkilendirme düzeyleri. *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, ODTÜ, Ankara.